

„BIRAM SVE“

Kad se Mala Terezija zatekla pred ljepotom i raznolikošću igračaka koje joj je sestra ponudila i kad se morala odlučiti za neke od njih nije se mogla ograničiti, nego je u osvajajućem ushitu rekla: „Biram sve!“ (*Autobiografski rukopis A*, br 37).

Čovjekove želje redovito su velike. Čovjek bi svojom mišlju i voljom htio obuhvatiti svu stvarnost. Zato ne čude brojni pokušaji tumačenja sveukupne, totalne stvarnosti kojima se pokušavalo dati ključ razumijevanja svega i tako na određeni način svime ovladati. Spoznaja i tumačenje cjeline je prirodno čovjeku kao duhovnom biću, ali ako si on umisli da je vlasnik ključa totaliteta lako se osili i postane totalitarist. Prošlo stoljeće sve je izranjeno nasiljem totalitarizama, čak do te mjere da se čini da danas nitko ne želi ključ totaliteta. Čovjek se zadovoljava sitnim ključevima, *passwordima* kojima kontrolira svoj mali život i ne da se uvlačiti u velike priče i ideje. Na taj način moglo bi se činiti da se on odrekao svojih velikih želja, pokušaja tumačenja totaliteta. No zapravo radi se o prividu. Makar to ne želio priznati, današnji čovjek i dalje tumači totalitet. On umnogome

pristupa zbilji kao pojavnosti ne želeći se opterećivati nadosjetnim i nadzbiljskim, ne želeći ulaziti u nesigurni totalitet koji nadilazi ograničeni životni krug i prepuštajući taj totalitet isključivo osobnom uvjerenju, subjektivnoj dimenziji. Međutim, svodeći zbilju tek na pojavnost čovjek je već protumačio čitavu stvarnost, samo ovaj puta na negativan način: „Ne postoji ništa osim pojavnoga, opipljivoga, znanstveno dokazivoga“. Čovjek je tako postao totalitarist koji je u ruke uzeo negativni ključ, ključ nemogućnosti tumačenja zbilje. Tako, ako su nekad totalitarizmi tumačili zbilju krivim ključem, današnji totalitarizam zaključava zbilju zarobljavajući čovjeka. Htijući se osloboditi bahatog totalitarizma koji za sve ima odgovor i prisiljava na svoj stav, čovjek se osudio na siromašni totalitarizam, ne prihvaćajući nikakav općevažeći odgovor. Čovjek uglavnom nije svjestan ovoga zatvaranja. On se pokušava ostvariti u ograničenom prostoru pojavnosti, no svako iskustvo nedostatnosti pojavnoga dovodi ga do zida zatvora kojega si je sam izgradio i kojega si ne dopušta preskočiti.

Ovaj dugi uvod želi nas iz današnje misaone perspektive približiti Božiću kao objavi Božjoj koja ima učinka na čitavu stvarnost. Rođenje Marijinog sina u Betlehemu na prvi je pogled sasvim maleni događaj koji ne utječe na sveukupnost stvari. Ignoriraju ga ne samo kralj Herod i ondašnja religiozna elita, nego i prosječni Izraelac. To rođenje uočeno je samo od pastira, ljudi iz nižega društvenog sloja koji su se uglavnom poslovno zatekli u njegovoj blizini. Kao takvo, Isusovo rođenje ne uznemiruje

današnjeg čovjeka u njegovu „siromašnom totalitarizmu“. Još jedno od dolazaka na svijet tolike djece u

kojemu nema ničega što bi se odnosilo na sveukupnu stvarnost. Odsutnost bilo kakvoga povoda da se u tom rođenju vidi nešto više.

Međutim, koliko god upečatljiva, to je ipak samo jedna strana medalje. O začecu toga djeteta može se čuti da se dogodilo na čudesan način, nakon njegova rođenja pastiri su doživjeli susret s nekim duhovnim bićima, čak se govori i o neopisivo lijepoj glazbi koja se tada čula, a izvor joj se nije znao točno protumačiti. Na koncu imamo jedan osobiti znak koji Božjem pojavku daje novu dimenziju: zvijezda koja dovodi do mjesta njegova rođenja, i to ljude znanstvenike i mislioce. Ako bi se prve znakove duhom današnjega agnostičkoga totalitarizma i pokušalo zgurati u domenu subjektivnosti, ovaj posljednji se namiče kao objektivna datost koja (nad)znanstveno ukazuje na šire razmjere betlehemske događaja.

Evandeoski odlomak nam govori o istočnjačkim mudracima koji su bili bogotražitelji, istina u svojoj privatnosti, intimi, ali ne samo u njoj. Putem znanja o zvijezdama tražili su veliki objektivni znak Božjega dolaska, znak koji je svakoga upućivao na Betlehem, znak koji je govorio o totalnom značaju Isusova rođenja. Onaj koga mudraci traže kralj je, oni mu se zapravo dolaze pokloniti. Moć na koju oni aludiraju očito nije tek u odnosu na politički utjecaj, jer darovi koje prinose odraz su puno većega štovanja (tamjan se prinosi samo božanstvu). Dugo hodočašće mudraca primjer je iskrenoga hodočašća vjere. Čovjekova duša čezne za susretom sa svojim tvorcem, ima velike želje i živi u jednom svetom nemiru koji čini da ona izlazi iz sebe: traži moćima svoje osjećajnosti, ali traži i snagom svoga razuma; traži u srcu, ali i na nebu; traži u šutnji, ali i među ljudima. Time ono pojavno i dohvatljivo, kao zvijezde koje mudraci proučavaju, poprima značajke nadpojavnoga. Za otvorene tragače stvarnost se širi i zaodijeva novom dimenzijom. Hrabri hodočasnik ne može a da ne osjeti blagoslov Onoga koga svojim hodom časti. Bogotražitelj ne može ne osjetiti da je zapravo Bog njegov tražitelj. Tako se znanost oplemenjuje vjerom. U svome dobrom, ornom i poletnom traganju znanje dobiva svoje drugo krilo – vjeru – bez kojega se ne uspijeva vinuti u viši sloj mudrosti i osuđena je ocrtavati, istina, progresivne, ali ipak sumorne elipse samodivljenja, samoštovanja i, nažalost, samopropadanja. Ne ostati samo teoretičar, ne osuditi samoga sebe na nepotrebno siromaštvo, ne ići *malen ispod zvijezda* – to je poziv triju kraljeva. Da, kraljeva! Iako nam ni Sveto Pismo ni njegova egzegeza ne jamče da su oni kraljevi, uopće nije čudno što ih tradicija resi tim imenom.

Kad sveta Terezija Avilska govori o ljudima koji su po spoznaji stvorenja, Stvoritelja i razlike među njima, uznapredovali do „duhovne ljubavi“ ističe da su takvi ljudi slobodni od koristoljublja, sebičnosti i mita, da dominiraju svijetom imajući pod nogama sva dobra koja im svijet može dati. Takvi

su ljudi „velikodušne duše, kraljevske duše“ (*Put savršenosti* 6,4). „Sve kad bi i htjele, ne bi mogle imati druge radosti osim u Bogu“ (*Put savršenosti* 6,6). Ove duše su ponizne, i navezane na Boga, i upravo kao takve - istinski slobodne, nenavezane, gospodski plemenite u odnosu na sve drugo.

Kod mudraca prepoznajemo upravo takvu spoznaju Boga: „Gdje je taj novorođeni kralj židovski? Vidjesmo gdje izlazi zvijezda njegova pa mu se dođosmo pokloniti.“ (*Mt* 2,2). Susrećemo zatim duhovnu radost: „Kad ugledaše zvijezdu, obradovaše se radošću veoma velikom.“ (*Mt* 2,10), velikodušnost: „Otvore zatim svoje blago i prinesu mu darove: zlato, tamjan i smirnu.“ (*Mt* 2,11), kao i slobodu u odnosu na sve što nije Bog: „Upućeni zatim u snu da se ne vraćaju Herodu, otiđoše drugim putem u svoju zemlju [usprkos naredbi kralja]“ (*Mt* 2,12). Dakle za razliku od „siromašnog agnosticizma“ u kojemu čovjek sama sebe osuđuje na duhovnu bijedu, traženje istine u otvorenosti srca rađa duhovnom plemenitošću i dostojanstvom.

Primjer jednoga suvremenoga znanstvenika i bogotražitelja možda pomogne dodatno osvjetliti našu temu. Teilhard de Chardin (1881.-1955.), slično današnjim „siromašnim totalitaristima“, preusko je shvaćao Isusa. Ispočetka nije znao ili se nije usudio vidjeti u Isusu ništa osim čovjeka od prije dvije tisuće godina, istančanog moralista, prijatelja i brata. Iako je volio takvog Isusa kasnije će sam priznati da nije znao što je volio. Do otkrića cijele istine o Isusu ovaj francuski znanstvenik dolazi iz nezadovoljstva njegovim svođenjem na intimu, na privatnost. Idući putem istraživanja svemira Chardin je to istraživanje polako dovodio u vezu s otajstvom Boga: „U Svemir, u naš današnji Svemir [...] Bog će prodrijeti kao što svjetlost prodire u kristal. I preko beskrajnih slojeva stvorenja, on će za vas postati posvuda opipljiv i djelatan, blizak i dalek u isto vrijeme“ (*L'ambiente divino*, 22). Svemir je označen božanskom sveprisutnošću i time je on Božje ozračje. To znači da se Bog nalazi u čitavom svemiru, da prodire svemirom poput zrake u kristal i, konačno, da je Bog središte koje daje čvrstoću svemiru, koje ima moć ujedini ga i koji je krajnje određite prema kojemu teži čitava stvarnost.

Ovakvo promišljanje upravo je u suglasju s evanđeoskim izvještajem o poklonu mudraca. Tu nalazimo zvijezdu kao svemirsko tijelo usmjereno prema Djetetu. Vodeći prema njemu ona označava njegovu središnjost u odnosu na svemir. Na taj način se skromnosti Isusova pojava – njegovoj tjelesnosti – pridružuje znak njegove moći – podsjetnik da je on vječna Očeva Riječ.

Božje utjelovljenje povezano je s čitavom stvarnošću. Uzimajući na sebe čovječstvo, tjelesnost i materijalnost Bog

u Kristu ostvaruje izvanredno zajedništvo sa čitavim svijetom. On zapravo potvrđuje svoju božansku sveprisutnost u svemiru, obnavlja ju i dovodi do punine. Rađajući se u svijetu i u *svjetsko* Bog preporuča svijet i *svjetsko*. Prema Teilhardu ovo rađanje se trajno produžuje upravo u tajni euharistije. U djelu „Misa nad svijetom“ Chardin u zanosnoj „kozmičkoj euharistiji“ prinosi Bogu „totalnu Hostiju“ čitavoga stvorenja, svu prirodu, sav život, sav napor i patnju svijeta te zaziva oganj Duha Svetoga u želji za preobrazbom i jedinstvom. Tako Duh, snagom mistične kozmičke pretvorbe, od svemirskoga prinosa čini Tijelo. Snagom Utjelovljenja čitav svemir biva izbavljen od otuđenosti i raspršenosti i postaje tijelo, oslobađa se snaga pobožanstvenjenja koja je čovjeku prispjela snagom Božjeg očovječenja.

Znanstveno nastojanje lako će uočiti povezanost među stvarima, njihovu međusobnu solidarnost. Ništa ne može opstojati bez drugih koji ga okružuju. Ali pravu novost znanstveni rad doživljava kad otkrije kako su stvorenja povezana s jednim jedincatim stvarnim središtem koje je pravi Život, sa središtem koje svim stvorenjima daje opstojnost i jedinstvo. Do ove novosti dovodi upravo snaga objave Božje koja čovjeka želi osloboditi uskoće i ograničenosti pogleda: „O Gospodine, odvažnošću svoje Objave razbij kukavnost djetinjastog mišljenja koje se u Svijetu ne usuđuje pojmiti

ništa šire i življe od bijednoga savršenstva našega ljudskog organizma“ (*La messa sul mondo*, <http://www.beth-or.org/learning.php?id=451> [5.1.2011.], 3).

Blagdan Bogojavljenja slavlje je snage Božje objave. Nad nama blista Slava Gospodnja, Gospodin nas obasjava (usp. *Iz* 60,1). Božja objava je sveopća, sposobna doprijeti do „krajeva svijeta“ (*Ps* 98), osvanuti kao oslobađajuća svjetlost onima što obitavaju mrkli kraj nijekanja Boga i agnosticizma (usp. *Mt* 4,16). Krist je zapravo „svjetlost na prosvjetljenje svih naroda“, ona snaga koja, prihvaćena od jednoga naroda, postaje središte njegova prosvjetljenja.

Iako se na prvi pogled sve događa na margini interesa u događaju Božića se ipak na nenametljiv način očituje njegova središnjost u odnosu na čitavu stvarnost. Tu je zvijezda kao neživa priroda koja dovodi do Djeteta i nad njim se zaustavlja, tu su životinje koje novorođenčetu pružaju toplinu, tu su ljudi koji se klanjaju otajstvu Boga usred svijeta, tu su čak i duhovna bića, anđeli. Sve što se samo ne izuzima, privučeno je ovom božanskom polu svemira i sudjeluje na radosti obnovljenoga otkrića srca svijeta, svoje sretne uključenosti u tijek svemira. U susretu s utjelovljenim Bogom stvorenje je usrećeno novim otkrićem svoje tjelesnosti. Svi smo dio nečega što pripada Bogu i svi možemo biti sve božanskiji.

Na temelju svega dosad rečenog otkrivamo da siromašni betlehemijski Dječak može biti vrlo značajan za današnjeg osiromašenog agnostika. S jedne strane Dječak je tome čovjeku blizak, jer u njemu je Bog doista očitovao svoje osiromašenje, umanjeње. Međutim, s druge strane, božanski Dječak današnjega čovjeka podsjeća i na svoje bogatstvo. Upravo u svome siromaštvu on je bogatiji od najbogatijega na način da ga nadilazi svaki pokušaj umanjeња ili marginalizacije svoga pojavka. Betlehemijsko Dijete se tiho, ali neumoljivo otkriva kao ključ totaliteta za kojim svaki čovjek ipak ima potrebu. Ono nas oslobađa za jedinstvo sa čitavom stvarnošću, nudi nam sretni pogled na stvarnost, u kojemu je srce svega Bog koji je jednostavnost, ljubav, spasenje. Tako nam je sve protumačeno, zapravo sve posjedujemo a slobodni smo od potrebe da druge na bilo što prisiljavamo. Širenje ovog „totalitarizma“, koji to nije, događa se samo pozivom. Pozivom na ljubav, jedinstvo i očovječenje, pozivom prignuti se na koljena i prinijeti „zlatu ljubavi, tamjan

čežnje i smirnu boli“ (K. Rahner, *Kleines Kirchenjahr*, str. 43).

Kad se Teilhardu de Chardinu Isus, kojega je isprva poznao samo kao čovjeka, očitovao u snazi svoje slave preko svih snaga ove zemlje, prepoznao ga je kao svoga Gospodara i sa zadovoljstvom mu se predao. Neka i dragog čitatelja Chardinova poklonstvena molitva o blagdanu Bogojavljenja potakne prihvatiti ključ totaliteta te zajedno s Malom Terezijom konačno dati oduška dubokoj želji „izabrati sve“. Sve to prostirući se pred otajstvom prisutnosti Isusa, središta sveukupne stvarnosti:

„Prostirem se, Gospodine, pred tvojom Prisutnošću u Svemiru koji je postao gorući, i pod likom svega što ću susresti i što će mi se dogoditi i svega što ću danas ostvariti, ja te želim i očekujem“ (*La messa sul mondo*, 4).

bdM (dMvargasevic@gmail.com)